
Uit den lande

Versterken Eerstelijns Geestelijke Gezondheidszorg, laat duizend bloemen bloeien....

Het geestelijk gezondheidszorgbeleid van de minister van VWS is gericht op versterken van de eerstelijns geestelijke gezondheidszorg (GGz), een beleid wat past in de vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg. De kernpartijen in de eerstelijns GGz zijn de huisarts, de eerstelijns psycholoog en de algemeen maatschappelijk werker. Hierbij wordt de huisarts gezien als spil in de eerstelijns en als poortwachter voor de tweedelijns GGz. Om het voorgenomen beleid van versterking om te zetten in resultaten op de werkvloer zijn allerlei initiatieven ontplooid die erop gericht zijn de werkers in de eerstelijns GGz in kwalitatieve zin en -waar nodig ook- in kwantitatieve zin toe te rusten voor deze taak. In dit artikel wordt de structuur waarmee de versterking van de eerstelijns GGz en versterking van samenwerking tussen eerste- en tweedelijns GGz wordt beschreven. Hiertoe worden een drietal initiatieven belicht; de stuurgroep Tussen de Lijnen, het Steunpunt Tussen de Lijnen en het Diaboloproject.

Stuurgroep Tussen de Lijnen.

Het denken over versterking van de eerstelijns GGz is -in georganiseerd verband- een aantal jaren geleden begonnen. In 1997 werd op initiatief van het ministerie van VWS overleg gestart tussen VWS, de LHV, het NIP en de VOG sectie AMW (Zie lijst met afkortingen op het eind van dit artikel). Sinds 1999 gaat dit overleg verder onder de

naam Stuurgroep Tussen de Lijnen. Het ministerie verwoordde de doelstelling voor de Stuurgroep Tussen de Lijnen als volgt:

Komen tot een samenhangend GGz zorgaanbod in en tussen de eerste- en tweedelijns GGz door middel van afspraken tussen de betrokken partijen. De stuurgroep Tussen de Lijnen heeft daarbij zowel een inhoudelijke als een organisatorische functie, zowel richting veld als richting VWS. Zij heeft een motiverende, een signalerende, een adviserende en een ondersteunende taak in de richting van het veld bij het opstarten van nieuwe initiatieven. De Stuurgroep adviseert VWS bij de verdere vormgeving van het beleid inzake de versterking van de eerstelijns. Ook volgt zij ontwikkelingen in het veld en rapporteert zij daarover naar haar verschillende achterbannen. Waar nodig geeft zij advies over wenselijke ontwikkelingen of (dreigende) knelpunten. (brief VWS 25 oktober 1999)

De Stuurgroep Tussen de Lijnen komt tot de volgende omschrijvingen van missie en doelstelling:

Missie

In haar Beleidsvisie GGz (1998) schetst de minister van VWS een zorgproces voor de organisatie van de GGz. Centraal daarin staat dat de

behandeling van mensen met psychische problemen niet in een zwaarder echelon (de tweede of derdelijn) moet plaatsvinden dan strikt nodig is. Daartoe acht de minister versterking van de eerstelijns GGz noodzakelijk. Middels een versterking van de eerstelijns GGz wordt het streven naar een succesvolle en tijdige behandeling van mensen met psychische en psychiatrische problematiek haalbaar. De Stuurgroep ziet het als haar missie om het beleidsstreven van versterking van de eerstelijns GGz in de praktijk mogelijk te maken. Uitgangspunten van de eerstelijns zijn daarbij: generalistisch, dichtbij en kortdurend (als het kan, langdurend als het moet). Direct gerelateerd aan het streven tot versterking van de eerstelijns is de noodzaak tot verbetering van de samenwerking en afstemming tussen eerstelijns GGz en tweedelijns gespecialiseerde GGz (Hiermee wordt bedoeld de Riagg en het APZ, dan wel de gefuseerde instellingen), inclusief de consultatiefunctie van tweedelijns naar eerstelijns. De Stuurgroep merkt op dat doelstelling en uitvoering van taken steeds in het licht van het belang van (potentiële) cliënt/patiënt in de GGz moet worden gehouden.

Doelstelling

De doelstelling van de Stuurgroep is bovenstaande missie te doen realiseren door middel van overleg, afstemming, het geven van adviezen en het doen van aanbevelingen over –of het nemen van initiatieven die bijdragen tot:-

- het versterken van de eerstelijns GGz, zowel in kwantitatieve zin als in kwalitatieve zin;
- de verbetering van de samenwerking en afstemming tussen eerstelijns GGz en tweedelijns

gespecialiseerde GGz; de Stuurgroep is ook begeleidingscommissie voor het Steunpunt Tussen de Lijnen. (Stuurgroep Tussen de Lijnen doelstelling en taakopdracht, februari 2001)

Deelnemers

Verschillende partijen nemen deel aan dit overleg. Voorzitter van de Stuurgroep is de heer F.J.M. König, arts. Secretaris is de heer J.A. Buitink, senior beleidsadviseur (jbuitink@cistron.nl)

De deelnemende partijen zijn de huisartsen, vertegenwoordigd door de LHV; het algemeen maatschappelijk werk, vertegenwoordigd door de VOG; de eerstelijns psychologen, vertegenwoordigd door de LVE; GGZnederland; verpleegkundigen in de GGz, vertegenwoordigd door de FVGGZ; de vrij gevestigde psychotherapeuten, vertegenwoordigd door de NVVP; de vrijgevestigde psychiaters, vertegenwoordigd door de NVvP; de zorgverzekeraars, vertegenwoordigd door ZN; de gemeenten, vertegenwoordigd door de VNG; de patiënten/cliënten vertegenwoordigd door de NPCF.

Meerjarenprogramma

De Stuurgroep heeft een Meerjarenprogramma opgesteld aan de hand van een aantal relevante thema's. Een thema is bijvoorbeeld optimalisering van de poortwachtersfunctie van de huisarts, een ander thema is de hulp aan langdurig zorgafhankelijken. Verder komen onderwerpen als kwalitatief en kwantitatief versterken van de eerstelijns aan bod en samenwerking tussen de eerstelijns werkers en de vrijgevestigden.

Stand van zaken

De verpleegkundige beroepsgroep heeft niet gedurende het hele traject geparticipeerd. De beroepsgroep wordt als zodanig niet als (juridische) zorgaanbieder gezien. Dit argument leidde tot tijdelijke discontinuïteit wat betreft de vertegenwoordiging van de verpleegkundige beroepsgroep.

Inmiddels zijn alle partijen zich bewust van de meerwaarde van het betrekken van de verpleegkundige beroepsgroep in het versterken van de eerstelijns GGz. Dit komt onder andere tot uitdrukking in het voornemen rol en kwalificaties van de GGz verpleegkundigen in/voor de eerstelijns te onderzoeken.

Op dit moment houdt de stuurgroep zich onder andere bezig met Kwaliteitsprogramma's van de drie kerndisciplines in de eerstelijns GGz, met de Missie-uitwerking en met het Meerjarenprogramma. Bovendien zoekt de stuurgroep naar afstemming met het Dioboloproject.

Overige activiteiten: in het kader van de vormgeving en inrichting van de eerstelijns GGz is het van belang zicht te krijgen op de toegankelijkheid. Het NIVEL heeft in opdracht van het ministerie van VWS onderzoek gedaan naar De toegankelijkheid van eerstelijnspsychologen, een onderzoek naar de verzekeringstechnische en geografische toegankelijkheid van eerstelijnspsychologen.

De uitkomsten van dit onderzoek zullen betrokken worden in de vormgeving van de eerstelijns GGz.

Tenslotte waren drie leden van de Stuurgroep Tussen de Lijnen aanwezig tijdens de studiemiddag 'De eerstelijns, de SPV een zorg', november 2000.

Steunpunt Tussen de Lijnen

Behalve de stuurgroep is er ook een steunpunt Tussen de Lijnen. Dit steunpunt is fysiek ondergebracht bij het Trimbosinstituut. Het Steunpunt heeft de opdracht gekregen de verschillende projecten te monitoren en aanbevelingen te doen over eventuele aanpassingen bij de voortzetting van de consultatieregeling. Deze consultatieregeling heeft tot doel om de regulier aanwezige consultatie mogelijkheden te vergroten, om regionaal en lokaal een infrastructuur voor samenwerking tussen de lijnen (verder) op te bouwen en om –uitgaande van behoeften in de eerstelijns- succesvolle vormen van consultatie te ontwikkelen, die overdraagbaar zijn en die een evidence base hebben (brief VWS november 2000). In 2000 was ten behoeve van de consultatieregeling een bedrag beschikbaar van f 12.4 miljoen. Dit geld is in beheer gegeven bij de Zorgkantoren. Van dit bedrag werd 400.000 gulden specifiek uitgetrokken voor het landelijke traject voor werkontwikkeling dat is ondergebracht bij het steunpunt Tussen de Lijnen. Inmiddels zijn er al heel wat projecten van start gegaan. Uit de tussenrapportage Monitoring Consultatie Projecten (december 2000) blijkt dat in totaal 106 projecten zijn aangemeld waarvan 78 op dat moment daadwerkelijk van start gegaan zijn. De meeste consultaties worden gevraagd door de huisarts (88,3%), gevolgd door het Algemeen Maatschappelijk Werk (6,3%). In meer dan de helft van de gevallen is de SPV de consultatiegever (63,4%). De psychiater is in bijna 15% de consultatiegever. De meest voorkomende problematiek waarover consultatie gevraagd wordt is

depressieve episode (29,6%), gevolgd door problemen met partner/gezin/familie (24,1%) en op de derde plaats stoornis van persoonlijkheid en gedrag (16,2%) op de voet gevolgd door angststoornis (15,0%).

Het Steunpunt brengt vier keer per jaar een Nieuwsbrief uit. De NVSPV en het steunpunt Tussen de Lijnen werken waar mogelijk samen. Zo was het Steunpunt betrokken bij de studiemiddag november 2000. Een verslag van deze studiemiddag (Judi Mesman) werd gepubliceerd in de Nieuwsbrief nummer 5, december 2000. Ook voor de komende studiemiddag, 'de SPV en de eerstelijns, de methodische aspecten (mei 2001) werd samenwerking gezocht. De heer Wim de Vries verzorgt een lezing.

(mevrouw Bea Tiemens en de heer Wim de Vries zijn betrokken bij het steunpunt Tussen de Lijnen. Beiden zijn werkzaam bij het Trimbosinstituut, telefoon 030-2971100)

Het Diabolo project

De laatste loot aan de stam is het onlangs gestarte Diabolo project. Dit project is opgezet om de samenwerking tussen de lijnen van de GGz te vergroten en te verbeteren. Het doel is in geografisch afgebakende regio's een samenhangend systeem van (samenwerkings) activiteiten te laten ontstaan zodat mensen met psychische of psychiatrische problemen op een snelle en adequate

wijze geholpen worden. Aan dit project is een Landelijk Coördinator verbonden. Het project loopt parallel aan de Stuurgroep Tussen de Lijnen en het Steunpunt Tussen de Lijnen. Lokale samenwerkingsinitiatieven en projecten staan centraal. Vanuit het Diabolo project vindt ondersteuning plaats, op maat van de door de betrokken beroepsbeoefenaren gevoelde behoeften aan ondersteuning, in het verlenen van vraaggerichte hulp bij psychische problemen.

ceesboer.diabolo@zonnet.nl

Tot slot

Inmiddels zijn al heel wat bloemen tot bloei gekomen. Een veelheid aan initiatieven moet leiden tot een goed geoutilleerde eerstelijns GGz onder het motto lichtere zorg waar mogelijk, zwaardere zorg waar nodig, stepped care dus. Een adequaat functionerende eerstelijns GGz is onontbeerlijk in het proces van vermaatschappelijking. Tegelijkertijd moeten we niet schromen te onderkennen dat er een groep mensen is en zal blijven die beter af is in een beschermde omgeving. Versterking van de eerstelijns GGz is geen doel op zich maar een middel waar de klant bij gebaat moet zijn.

Carla J.T. Raben

Beleidsadviseur GGz bij Thuiszorg de Vierstroom. Zitting in stuurgroep tussen de Lijnen namens de FVGGZ. Tot 30 mei 2001 voorzitter NVSPV

Afkortingen

LHV Landelijke Huisartsen Vereniging
LVE Landelijke Vereniging van Eerstelijnspsychologen

VOG	Ondernemersorganisatie voor welzijn, hulpverlening en opvang (o.a. voor Algemeen Maatschappelijk Werk)
NPCF	Nederlandse Cliënten en Patiënten Federatie
GGZn	Geestelijke Gezondheidszorg Nederland (branche organisatie)
FVGGZ	Federatie Verpleegkunde in de GGz
NVVP	Nederlandse Vereniging Vrijgevestigde Psychotherapeuten
NvVP	Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
ZN	Zorgverzekeraars Nederland

Literatuur

Steunpunt Tussen de Lijnen,
Tussenrapportage Monitoring
Consultatie-Projecten

Ministerie van Volksgezondheid
Welzijn en Sport, Brief Stuurgroep
Tussen de Lijnen, oktober 1999

Diabolo project,
werkplan 2001-2003

Stuurgroep Tussen de Lijnen,
Doelstelling en Taakopdracht